СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 24. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 31-го січня 1939. — No. 24. Jersey City, N. J., Tuesday, January 31, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ДАЛІ ЩЕДРО ЖЕРТВУЮТЬ НА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

НЮАРК (Ню Джерзі). — Віче, яке відбулося минулої неділі заходом місцевих українських організацій, стягнуло до простороï Словацької Галі повно громадянства, що з великою увагою прислухувалось до подій у Карпатській Україні й на окупованих українських землях. Про творення Карпатської України розповів молодий студент Юрій Габода, уроженець Закарпаття. Англійською мовою говорив студент Іван Романишин про наші завдання в Америці. Проводив вічем і збіркою та прочитав резолюції Теодосій Каськів, голова вічевого комітету. Про закріплення Карпатської України і способи дальшої боротьби з окупантами нашими власними силами говорив д-р Лука Мишуга. Збірка принесла готівкою $1,200.48.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ СУДДЯ ПІД ЗАКИДОМ КОРУПЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Окружний прокуратор Ню Йорку, Дюі, вислав до судового Конґресового комітету листа, в якім говорить, що федеральний суддя Ментон пібрав від ріжних сторін, що мали ріжні процеси в тому суді, в якім він судив, понад 400 тисяч долярів. Дюі зазначує, що його канцелярія від року прослідкувала діяльність цього судді і має досить доказів, щоб названого суддю поставити перед суд. Дюі звернувся до судового конґресового комітету тому, що той комітет має право потягнути до відповідальности такі особи, як суддя Ментон.

ЗАСТРІЛИВСЯ ВАЖНИЙ СВІДОК У ПРОЦЕСІ ГАЙНСА.

НЮ ЙОРК. — Прокуратор Дюі матиме нові трудноші в процесі Гайнса, бо найголовніший його свідок, що свідчив про звязки Гайнса з рекетірами, Вайнберґ, застрілився. Вайнберґ був сам рекетіром і разом з адвокатом Дейвісом, що був „правним дорадником" ґенґстера Доча Шульца, був в укритті під поліційним надзором. Дюі звелів заховати їх у невідоме місце, щоб до процесу їм не сталося „щось зле". Та хоч їх пильнували кілька детективів, то всеодно Вайберґ добув тихцем револьвер одному з детективів і застрілився. В останніх часах він занепав був на здоровлі.

ВИНАЙШЛИ НОВИЙ РІД РАДІЯ.

ПАЛЬО АЛЬТО (Каліфорнія). — Три молоді вчені придумали цілком новий рід радія, який удосконалить радіо до невідомих дотепер розмірів, а також летунству віддасть просто неоцінені услуги. Ця нова засада буде впроваджена у радіовисильні. Вона полягає в тому, що вченим удалося винайти нові радіові хвилі, які даються дуже добре контролювати і можна їх буде висилати не „кулями", як дотепер, але „снопами", таксамо, як рефлекорне світло. В той спосіб літак, ставувши раз на цей радіовий „сніп", не зможе загубити свого шляху. Також голос, що виходитиме з відбирача, буде далеко чистіший.

БАЖАННЯ МИРУ В РОБІТНИЧИХ ОРҐАНІЗАЦІЯХ.

МАЯМІ. — Предсідник А. Ф. П., Ґрін, заявив, що серед робітничих орґанізацій дається відчувати сильна туга за згодою. Ця туга є не лише в орґанізаціях А. Ф. П., але також серед членства й урядників юній К.П.О. Тільки предсідник К.П.О., Джан Луіс, є проти цього миру, говорив Ґрін.

ВЕЛИКІ АМЕРИКАНСЬКІ МАНЕВРИ.

НЮ ЙОРК. — Пасажири, що їхали літаком з Маямі до Ню Йорку, говорять, що в околицях Фльориди і трохи далі на північ відбуваються величезні маневри американської фльоти. Сотки бойових кораблів беруть у тих маневрах участь. Ті маневри мають за ціль теоретично випробувати оборону Панамського каналу перед здогадним ворогом.

ГОЛОВА ТЮРМИ НАРОДІВ ЗВЕРТАЄТЬСЯ ДО АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК. — Премієр Совєтів, Калінін, звернувся через радіо до Америки і виголосив промову. В ній він підкресляв потребу „доброї волі" серед народів. Цю промову він виголосив як привіт нюйорській Світовій Виставі.

КОҐЛИН ДАЛІ ВИГОЛОШУЄ СВОЇ ІДЕЇ.

ДІТРОЙТ. — Священик Коґлин виголосив через радіо промову, в якій сказав, що Америка не піде до війни з Німеччини за те, що німці гноблять жидів. Американці симпатизують з покривдженими, говорив Коґлин. Але це ще не значить, що ці симпатії треба використовувати аж так далеко, щоб цілу американську націю втручувати у війну.

ЧІЛЕ ШУКАЄ ПОЗИЧКИ.

САНТІЯҐО (Чіле). — Маленька република Чіле шукає півтора біліона пез позички, щоб направити ті шкоди, які заподіяв землетрус. Той землетрус цілком знищив кілька міст, позбавив життя поверх 30,000 людей, а також десятки тисяч поранив.

СКОЇВСЯ ЗЕМЛЕТРУС.

Недавній землетрус у південній Америці знищив південну столицю републики Чіле, Консепсіон, та 20 інших міст і містечок. На світлині велика школа в середині міста Консепсіон, що її знищив землетрус.

КІНЕЦЬ „РАЮ" ДЛЯ ВОЛОКИТІВ.

Містечко Вінґем в Онтеріо було відоме в цілій провінції кожному переїжджаючому волокиті як справжня „Мекка" або „рай для волокит", і до того містечка мандрували все більше непрошених гостей. Тут власті гостили їх добрими обідами й вечерями та ще кращим нічлігом. Вкінці власті побачили, що волокити приведуть містечко до банкротства, а тут і податковці протестують. Волокити не вдоволялись гостиною, бо ще лазили по хатах колектувати гроші на пиво. Зійшлась міська рада й ухвалила завести вудярду на міському майдані, і веліти кожному волокиті врізати корт дров за вечерю і нічліг. За містом поставили таблицю: „Всі мандрівники мусять різати дрова, а ні, то бути голодними".

ПІМСТИВСЯ НА ЛІКАРІ.

В білий день на очах соток прохожих Андрій Балаґік, 39-літній „австріяк" у Торонті, напав на д-ра І. Ф. Гейзелвуда на вулиці і палкою побив його до несвідомости. Його негайно арештовано, а доктора відвезено до шпиталю. Балаґік пояснив, що д-р Гейзелвуд доглядав його ушкоджену ногу, але не вилікував, і що лікар був би краще вчинив, якби його застрілив.

АРЕШТУВАННЯ.

В Березові Нижньому коло Коломиї арештували Михайла Арсенича, Антона Арсенича, Константина Ґеника, Степана Ґеника; з с. Лючі — Василя Ткачука й кількох інших. Усіх відвезли до вязниці в Коломиї. Згаданих арештували під замітом нелеґального переходу кордону на сторону Карпатської України.

СТРАХ ПЕРЕД ВІЙНОЮ ПРИЧИНОЮ ДАЛЬШОГО БЕЗРОБІТТЯ.

Домініяльний міністер рільництва, Ґардинер, сказав на зборах протестантського товаришення духовників у Монтреалі, що безробіття не є одинокою і найважнішою проблемою в Канаді. Якщо мир дасться запевнити ще на дальших 12 місяців, то безробіття в Канаді й у світі значно зменшиться і стане другорядним питанням.

Страх перед війною, пояснив свою повищу заяву міністер Ґардинер, є причиною, що кожний край старається стати самовистарчальним і в деяких краях рівень життя населення є такий, як у часі війни, себто реґульований державними приписами.

Якщо мир буде запевнений, то, за словами міністра Ґардинера, канадійці зможуть продати на заграничних ринках свою пшеницю й роздобути гроші на розвиток промислу та створення нових занять.

Дальше зазначив, міністер Ґардинер, що Канада, яка має 40 відсотків населення, занятого рільництвом, мусить дивитися на густо заселені частини Анґлії як на ринок збуту для своїх продуктів.

ПІДВОДНИЙ ГИДРОСТАТ.

Ґрупа совєтських конструкторів з проф. Шиманським у проводі зладила проєкт будови підводного гидростату, що може зануритися до глибини 2 і пів тисячі метрів. Залога цього апарату, що має вид папіроски, буде складатися з 3 людей. У глибині 2 і пів тисячі метрів апарат може залишатися до 10 годин. Апарат буде мати сильні рефлектори, так, що зможе робити наукові завваги та знимки.

КІНЕЦЬ РЕКІТЕРАМ, ПОСЕРЕДНИКАМ ПРАЦІ.

Гіпель, міністер праці Онтерія, виповів війну бюрам посередництва праці й приватним людям, що „продають роботи", беручи іноді й по 150 долярів за своє посередництво. Таке рекетірство міністер вирішив негайно ліквідувати. Він каже, що в провінції існують державні бюра праці, які не беруть ні одного цента за вишукання роботи.

Такі надужиття особливо є в розквіті в північнім Онтеріо. Там неодин аґент знайшовся в судових тарапатах за продавання робіт.

ОДРУЖИВСЯ В ОБЛИЧЧІ СМЕРТИ.

Джан Форбс з Торонта, 60 літ, перед самою смертю покликав до шпиталю пастора й панну Беатріцу Едвардс, щоби перед смертю з нею звінчатися. А міг це скорше вчинити, бо впродовж двацятьох останніх літ любились і біля себе працювали, однак аж при кінці свого життя відважився виявити люблячій дівчині бажання з нею одружитись. Форбс працював 30 літ за начального писаря у департаменті транспортації Сі-Пі-Арської залізниці, а панна Едвардс два десятки літ була його помічницею. Вісім годин по звінчанні Форбс помер.

ДІЯМАНТ МІЖ ЗОЛОТИМ ПІСКОМ.

При пересипуванні піску з золотом в анґлійській Уґанді одному робітникові вдалося знайти діямант, що важить ледви ¼ карата. Знахідка діяманту в Уґанді, де дотепер добували лише золото, викликала гарячкові розшуки робітників за діямантами. Як відомо, очі цілого світу звернені в останньому часі на Уґанду, де задумували поселити жидів.

НАМ, АМЕРИКАНСЬКИМ УКРАЇНЦЯМ, НЕ ВСЕ ТРАПЛЯЄТЬСЯ НАГОДА ВИСТУПАТИ ЯК АМЕРИКАНСЬКА ҐРУПА. А СВІТОВА ВИСТАВА В НЮ ЙОРКУ В ЦЬОМУ РОЦІ ЦЕ БУДЕ ПРОБА НАШОЇ СПРАВНОСТИ І НАШОЇ КУЛЬТУРНОЇ СИЛИ В АМЕРИЦІ.

ОТЖЕ УКРАЇНЦІ ЦІЛОЇ АМЕРИКИ: ПІДГОТОВЛЯЙТЕСЯ ДО УЧАСТИ В УКРАЇНСЬКОМУ ДНІ, 18-ГО ЧЕРВНЯ 1939 Р. А ПРИСИЛАЙТЕ ДАРИ Й ЖЕРТВИ НА ВЗІРЦЕВЕ ВИВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОГРАМИ!

АДРЕСА ДЛЯ ПОСИЛОК:

NICHOLAS MURASZKO, Treasurer

UKRAINIAN AMERICAN EXPOSITION ASSOCIATION

P. O. Box 1014., Church Street Annex, New York, N. Y.

„РІДНА ШКОЛА" ПОТРЕБУЄ НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ

ЛЬВІВ. — Українська преса взиває українське громадянство памятати на те, що польська влада не дазволила на переведення традиційної коляди для „Рідної Школи". Це ставить цю народню установу в надзвичайно критичне положення. І її треба рятувати всіми силами.

МУСЯТЬ ПОГОДИТИСЯ.

ВИЛЬНО. — „Курєр Віленскі" пише, що минулий рік був для політиків особливо цікавий. Кожний з них мусів погодитися з тим, що повстали дві нові держави: Словаччина і Карпатська Україна. Мусить з тим погодитись і польський політик.

ҐРАБСКІ ВИСТАВЛЯЄ НОВУ ГАРМАТУ.

ВАРШАВА. — Відомий україножер проф. Ґрабскі пише в новій україножерній ґазеті „Земя і Нарудˮ, що українська акція в польськім соймі, віденське рішення з 2. листопаду 1938 року і повстання Карпатської України скріпляють „український сепаратизм". У відповідь на те, щоб затримати українські землі при Польщі, мусить наступити міцніша польська боротьба. Для цього треба великої „чуйности" польської влади і „більшого ніж дотепер обєднання польської опінії". Бо наступають часи, які можуть „заскочити" Польщу ріжними несподіванками. Наближаються „неочікуванні маневри в міжнародній політиці". І треба бути готовим, щоб відперти ті „переміни", що вже доконуються. „Новий Час" пише, що отсе готується нова гармата проти українців. Але українське громадянство цеї гармати не боїться. „Офензива трохи спізнилася. Українське громадянство стало значно відпорніше".

ПРИЙШЛИ ДО РОЗУМУ.

ПРАГА. — „Народні Лісти" помістили статтю під заголовком „Вчімся по українськи". Читаємо в ній: „Чесько-українські товариства пропаґують, зокрема в останній добі, курси української мови. Тому, що оплати є дуже низькі, очікують, що курси матимуть багато слухачів".

ЩО ДОБАЧИВ ФРАНЦУЗ.

ПАРИЖ. — Часопис „Ле Матен" містить статті від свого кореспондента з Хусту. Французький журналіст підкреслює у тих статтях національну свідомість і гордість населення Карпатської України.

ЧОМУ НЕ ГОВОРИЛИ ПРО УКРАЇНУ?

ВАРШАВА. — Польська преса ще далі шукає відповіди на те, чому не було у Варшаві ширшої мови про Україну між німецьким міністром заграничних справ, Рібентропом, і польським урядом. І каже, що Польща була тої думки, що теперішній момент є невідповідний на таку розмову. Друга частина подає, що це Німеччина нічого не говорила про цю справу, бо акція з Україною потягнулаб великі фінансові видатки, а грошей нема. Ще інші твердять, що Німеччина не рухає справи України, бо тепер мусить попирати „природні домагання" Італії в Африці й на Середземнім морі.

ОБОРОНЯЄ МІНХЕНСЬКЕ РІШЕННЯ.

ЛОНДОН. — Премієр Чеймберлин, говорячи про світовий мир, підкреслив, що договір, який заключено в Мінхені, таки врятував Европу від цілковитого знищення і від війни.

ЧЕРВОНА АРМІЯ РОЗПАДАЄТЬСЯ.

ПАРИЖ. — Десятки тисяч жовнірів червоної еспанської армії намаються перейти на французьку територію. Французький уряд видав зарядження, щоб не допускати такої маси збігців. З цього заключають, що громадянська війна в Еспанії добігає кінця, бо ледви чи вдасться червоному урядові привернути військову дисципліну і поставити революційній армії справжній опір. Утікачі, як військові так і цивільні, представляють собою траґічний вигляд.

НОВИЙ ОПІР В УКРАЇНІ ПІД СОВЄТАМИ.

МОСКВА. — Нові совєтські розпорядки, що накладають дуже гострі кари на робітників, котрі не виконують завданої їм праці як слід, чи спізняються на роботу, стрінули всюди великий опір, і то головно в Україні. Державний прокуратор України, Ячені́н, пише, що всяке нарушення робітничої дисципліни буде дуже суворо каране. Виходить, що робітники змовляються, щоби побивати тих, що їх наставлено над ними наглядачами, і тих, що на них доносять владі. Прокуратор вважає тих, котрі спізняються до роботи, „протидержавним елементом".

ПРОТИ МОСКВИ.

ПРАГА. — Словацька народня партія віднеслася до федерального уряду в Празі через свого премієра Тіса з домаганням, щоб Чехо-Словаччина прилучилася до протикомуністичного бльоку держав.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

..ч. оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

ЧИ ВИ ДУМАЄТЕ ПЕРЕПРОВАДЖУВАТИСЯ НА ІНШЕ

... Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВЕРТАЙТЕСЬ ДО СВОГО НАРОДУ!

„Карпатороссы" знову відкладають „народній конґрес". Тяжко дійти їм до порозуміння, що їм тепер робити з „Карпатською Україною". Бо так виглядає, що навіть Мадярщина готова махнути рукою на Закарпаття, щоб не напитати собі халепи. Те останнє страшенно озлобило Польщу. Бо як жеж їй тепер ширити далі неспокої в Карпатській Україні й вести пропаґанду за спільну польсько-мадярську границю, коли Мадярщина притихає? Ось така ситуація завела „карпатороссів" у сліпу вулицю. Кудиж їм тепер іти? Виходить, що шкода далі витрачувати гроші на вірнопідданчі телеґрами до Будапешту, а зокрема до Варшави. Але робити щось треба, бо тепер виглядає на таке, що вже не так легко обдурити маси народу. Ось тут і треба шукати причини, чому є між „карпатороссами"-провідниками стільки розбіжних голосів і стільки розпуки, коли приходиться розвязувати справу відношення до Карпатської України. Відомий „Йоанн Попп" (тепер уже „Джан Попп") накликує як „предсідатель Карпаторусского Союза" до згоди. І каже, що супроти того, що тепер діється, „наш ідеал є свободная Карпатская Русь ні от кого незавісімая". І щодо цього треба погодитись, бо тепер є в Карпатській Україні для нашого народу „найгірша неволя". Там Прага передала владу „в руки українствуюшчіх, которії, опіраючися на ческіх урядніков і на ческіх жандармов, ніщать нашу Русь і хотять з неї зділати Україну".

Отже йде тепер кампанія за один народній конґрес і за „єдинство", себто за те, щоб обєднати усіх „карпатороссів" до рятування „русскости" на Закарпатті та до боротьби з українством і Україною. Щоб це можна було осягнути, той один фронт латається ще й з іншого боку. Підмащується його „демократією" й „американськими ідеалами", а український визвольний рух представляється як „неамериканський" і „фашистський" чи „гітлерівський". Ось так давні мадярони, втративши опору в Мадярщині, беруться рятувати свої позиції, підшиваючись під Америку. І творять „народній фронт" разом з большевиками і москалями, що влізли між них, спекулючи на „русскости".

Очевидно, що можна передбачити сумний і соромний кінець цеї кампанії, яка поставить тих, що її ведуть, на лісті явних зрадників нашого народу. Для тих зрадників не буде вже ніколи ніякого виправдання. Тут скаже нарід своє слово. Скаже той „хлоп", якого вони досі одурювали і якого хотілиб далі дурити. Тому тепер для кожного чесного „карпатоносса" є ще тільки один вихід: піти слідом за Рідною Землею. Піти за єпископом Нярадієм. Піти за тими священиками й інтеліґентами, що вертаються до свого народу, вирікаючись москвофільства. І за тими „хлопами", що вірно стали при Карпатській Україні і її рідній владі.

РІЗДВЯНА ПРОМОВА ПРЕМІЄРА КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ, Д-РА А. ВОЛОШИНА

(Оголошена на радіо на Свят-Вечір до українського народу).

Дорогі Браття й Сестри!

Зприводу щедрого вечора і на порозі нового року тепло витаю всіх Вас, жильців нашої дорогої Карпатської України, витаю братерські народи чехів та словаків.

В минулім 1938 році Боже Провидіння підчинило нас твердому іспитові, вимагало від нас великих і цінних жертв для захоронення миру в середущій Европі. І ми той іспит видержали, жертви принесли, внаслідок чого наша спільна доля зєднала нас іще тіснішими звязками взаємної відданости.

Новий устрій нашої республики усунув причини недовіря, які панували між нами, загладив площини тертя й витворив атмосферу взаємного довіря й солідарности.

Браття й Сестри! Стоїмо перед наймилішими святами родин, перед Різдвом Христовим.

Над вифлеємським тертепом зявилася звізда, яка 20 століть ширить світло правди, права, справедливости й любови.

Різдво Христове є святом любови передовсім у родині, любови й порозуміння в громадах, між народами й державами.

Наша держава, як найменша частина земель, заселених нашим українським народом, новий рік стрічає з великими надіями. Вона осягла свою свободу, своє визволення. На чолі нашої Карпатської України стоїть влада, зложена з представників наших щиро народніх політичних провідників, які є звязані з народом не тільки спільними ідеями, політичним змаганням до кращої майбутности, але є вони повязані з народом нерозривними звязками правдивої братерської любови й відданости.

Свобода якогось народу це великий дар Божей, який не легко здобути, але ще тяжче захоронити.

Політична, культурна й господарська свобода є надзвичайно цінним правом, яке криє в собі тяжкі обовязки супроти громадянства. З Божої ласки ми сталися свобідними і лише з Божої ласки захоронимо свободу й будемо нею користатися.

Чого вам бажати в новім році?

В першій половині цього року маємо вибрати представників народньої волі — наш перший сойм. Я бажаю вам, дорогі громадяни й громадянки, щоб наш перший сойм виглядав так, як його представляв собі перший теоретик державного устрою, Плятон, то є, щоби був ведений людьми найрозумнішими і найліпшими, власниками цінних моральних скарбів, щоб з них могли роздавати дари своїм співгромадянам.

От такий розумний і правдивий сойм має бути найціннішим здобутком нашого нового року.

Нашим обовязком має бути приготовлення політичного ґрунту до того, щоби були усунені всякі перешкоди, які моглиб гальмувати витворення того найздоровішого висліду народньої волі, щоб ми могли віддалити хитрі змагання заздрих сусідів. Вони тут платили, витворювали партії й партійки, які служили їхнім цілям, створювали тут з одного народу дві-три ворожі собі ґрупи, які взаємно гальмували наш всесторонній розвиток, щоб у данім моменті ввесь наш нарід зробити собі погноєм. Плачені аґенти тих ворожих змагань лицемірно били себе в груди, що вони от такі й такі патріоти, вожди, русскіє, тутешняки і вели наш нарід в обійми неволі.

Їхні зрадницькі пляни не вдалися. В обійми неволі попали лише самі „вожди", а нарід остався вільним на своїй рідній землі, хоч заплатив дорого, бо віддав історичні осередки, в які інвестував упродовж довгих століть багато, багато мілiонів і 40,000 українських душ.

Ми принесли ту жертву, одначе її ціною звільнились від тих внутрішніх ворогів, що наше народне тіло, нашу народню єдність розкладали на ворожі табори.

Молю Бога, щоб той переворот навчив нас раз назавжди не вірити плаченим аґентам, щоб ми високо й гордо піднесли наш народній жовто-блакитний прапор, нашу релігійно-моральну традицію, нашу мову і її багату літературу, наші народні співи й звичаї, як також будували свою всенародню політику на твердих моральних основах для добра нашого українського народу, нашої дорогої держави, Карпатської України.

Я вірю, що наш добрий нарід зрозуміє прикази часу, зрозуміє своє історичне завдання й не забуде, що на нього дивляться міліони братів українців за кордоном, які так щиро, так тепло витали нашу волю, що має бути зорею волі дальших, більших українських земель. Тому щиро дякую нашим браттям за границею, особливо еміґрації в Европі й Америці, які сотками телеґрам, дописів і щедрими дарами для орґанізацій найпотрібніших всенародніх інституцій виявили свою глибоку любов до нас.

Нарід, що так солідно оцінює волю найменшої частини нації, не загине, але житиме, і прийде час, що природні й Божі права, за які він так багато терпів і терпить, працював і працює, здійсняться незадовго.

Дай Боже, щоб новий рік приніс нам і під тим оглядом дальші цінні здобутки.

УКРАЇНЦІ Й САМОВРЯДНІ ВИБОРИ

(Для „Свободи" зо Львова).

Заки ще наступила відбудова польської держави, отже в довоєнних часах, ішов польський відродженецький рух трьома шляхами, відповідно до того, в якій державі жила дана частина польського народу. Коли у пруській державі вдоволялися поляки долею терпеливого мученика, а в австрійській Галичині на всякі лади фримарчили, кнували й політикували, то справді активну роботу робили поляки в Росії. Тому в царській Росії стільки їх ходило по Сибірі, тому то відтам прийшло стільки заслужених для польської справи людей, що кермують теперішньою польською державою і не долюблюють галицьких, чи інших поляків. Але разом з тим чисто ідейним напрямком давніх польських таборів приходять до теперішньої Польщі всі ті звичаї, що панували в давній царській Росії. Колишні діячі підглянули добре всі способи (методи) царської бюрократії, що так добре, такою продуманою системою вміла давити і тримати у жмені всі народи великої, одноцілої царської Росії; тієї бюрократії, якій здавалося, що „від молдавана аж до фіна на всіх язиках все мовчить, бо благоденствує". І діяли ті методи доти, доки не завалилася ціла система враз із самою Росією та її царем.

Правда, що деякі звичаї були в той час у такому, чи іншому виді і в інших державах, але до нас вони доходили тільки на підставі практик у царській Росії і її духом вони навіяні.

Очевидно, нас „за це голова не болілаб", якби ті введжені звичаї не заторкали й нас, до них непривичних, а багато з них є для нас навіть сильно болючі, хочби лише тому, що колись вони були примінювані в інших часах, коли ще не розпаношились були ті ідеї, що охопили теперішній світ.

Одним з таких чужих нам звичаїв, це т. зв. **„збірні громади"**. Були вони і в деяких інших державах із сильним поліційним режімом (як от у Мадярщині), але до нас перещіпили цю квітку з Росії.

То вже не те, що було колись: кожне самостійне село має собі свою управу, свої власні приходи й видатки, розраховані відповідно до своїх потреб та сільської господарської видержливости. Тепер по кілька сіл докупи становлять одну „збірну" громаду, а зложені ті громади так, щоби по змозі був у них численніший польський чинник. Окремі села залишилися з назвою „громада", але в них кермує так званий **„солтис"** і повних давніх прав самоуправи вони не мають. От десь залатати діру в мості, засипати баюру, доглянути, щоби були виконані розпорядки вищої влади, впорядкувати варту, доставити підводу для якогось достойника і т. п. дрібніші речі. Кільканадцять сіл (громад) становлять „волосну" (збірну) громаду. Вона має спільного війта, а ним є майже зправила якийсь поляк, часто спроваджений, або наданий. Такий війт має вже у волості уладжену більшу канцелярію на лад якогось уряду, за перегорідкою, з віконцями для урядників, з машинами до писання і т. п. Цей спосіб має нібито менше коштувати. Але на ділі вже сама одна канцелярія більше коштує, як коштували всі разом. За те є інший хосен: стільки залежних людей, кермованих в одному осередку, дають кращу запоруку поліційного нагляду.

А тимчасом відколи існують на світі держави, відтоді ведуть народи боротьбу за самоуправу. Адже громади існували вчасніше, як держави. Побіч родини громада є основою культурної й суспільної орґанізації кожного народу й нарід хоче рішального голосу в усіх тих справах, що не мають загального державного значіння. Особливо велике значіння має громадська самоуправа для нас, українців, як недержавної нації. Громада має бути тією кріпостю, де до слушного часу маємо зберегти національні сили, багатства. Тут повинна викуватися національна й суспільна свідомість, цієї народної збірноти, що становить основну ланку кожної держави.

Від 29. серпня 1938 р. обовязує в Польщі **закон про спосіб виборів представництва громад і волостей,** а 24. листопаду 1938 р. вийшов декрет президента, що має силу закону, який постановляє, що каденція теперішніх громадських сільських рад кінчиться з днем правосильности нових виборів, а нові вибори мають бути розписані у східній Галичині, себто на області воєвідств львівського, станиславівського, тернопільського і краківського, не пізніше як 15. лютого 1939 р. До місяця після правосильности мандатів радних у 3/4 частинах загального числа сільських громад мають бути розписані вибори до „волосних" (збірних) громад, а також у міських громадах. Місяць по управосильненні міських, сільських і волосних рад у більшості волостей будуть розписані вибори до повітових рад окремих повітів східньо-галицької области.

Так отже весна 1939 р. має зрушити східню Галичину до виборів за обличчя самоуправи, за керму громадським майном, за якість опіки над місцевими установами, над культурними, соціяльними, а може й політичними потребами українського села й відродженого міста.

Не зважаючи на те, які надії може хто покладати на дальшу, чи навіть ближчу будучність; не зважаючи на те, чи можна надіятися яких користей для українства від громадських самоуправ, всеж таки не може бути байдужа для громад доля тих підставних одиниць, що при кепській, чи невідповідній кермі можуть принести дуже багато шкоди нашому національному життю.

Самоуправний закон постановляє, що де вплине тільки одна ліста на радних, там навіть не буде голосування. Значить, закон допускає, що особисті, чи місцеві обставини треба так узгіднити на основі спосібностей, фаховости, чи на іншій основі, щоб не треба було щойно голосуванням вирішувати, за кого, чи за що заявляється нарід. Такі вибори вже навіть відбувалися в західній та осередній Польщі.

На українській області не може прийти до такої однозгідности, щоб громадські вибори обійшлися без голосування. Требаб на це зговоритися з місцевими поляками й поставити спільну лісту з ними. Одначе в нас іще в памяті останні самоуправні вибори, які показали, що що інше спільне зговорення, а що інше національний інтерес у самоуправі. А так зле ще не є, щоб українці не мали більшости по селах східньої Галичини. **Тому спробують іти до самоуправних виборів самостійно, з власними виборчими кандидатами.** Таку виборчу плятформу вже проголосили всі політичні українські угрупування; зразу чотири їх (Фронт Національної Єдности, себто ґрупа Палієва, Дружина Княгині Ольги, себто жіноча орґанізація, Українські Радикали й Українські Соціял-Демократи), а потім і УНДО. Перші чотири угрупування проголосили себе „Краєвим Виборчим Комітетом".

Розуміється, що ніхто не міг подумати, щоб УНДО могло в сьогоднішню хвилю знайти якісь арґументи за спільну лісту до виборів самоуправи. Так теж і сталося. УНДО проголосило від себе поклик, у якому взиває до участи в самоуправних виборах, накликає до спільного українського фронту й до обєднання українських кандидатів на спільних українських виборчих лістах. Гасла, якими накликає УНДО нарід до виборів, це: За права української мови в самоуправі! За самоуправних урядовців української народности! За свобідне буджетування самоуправи! За ощадну господарку громадським майном і добром! За розбудову суспільної опіки й народнього здоровля! За культурний і господарський розвиток громади, волости, повіту!

Справа самоуправи має в нас велике значіння. Не виключене, що вона буде впливати так, чи інакше на склад парляментарних тіл (це покажеться при складанні виборчої ординації до законодатних тіл). А в справах культури, позашкільної освіти, суспільної опіки, народнього здоровля — це все ділянки збірного народнього життя, що напевно будуть спиратися на самоуправній волі. Тому треба, щоб мати в самоуправі людей, які вмілиб і зналиб, як повести громадські (волосні) бібліотеки, що плянуються; як має бути наладнане шпитальництво; котрі установи треба піддержати з громадських фондів і т. п. А хто зна, чи громадська самоуправа не буде рішати і про викладову мову в школах!

Правда, появляються поголоски, що Обуз Зєдночення Народов-ого (ЗОН) продумує над таким законом, що має зробити три ступні громадян держави: повноправних — поляків, меншеправних — з меншин і ще менше правних — жидів; але ці поголоски ще не потверджені. Автім це булоб тільки узаконенням дотеперішньої практики. А тимчасом — „не вважай на урожай; сій жито, хліб буде", каже народня приповідка. Так і ми мусимо сіяти свідомість у народі, що йти до виборів самоуправних тіл — це річ конечна. Що виграти в цій боротьбі можна тільки єдністю, про це не треба говорити.

X.

Козацькі потомки у Галичині

Відміною лемківської говірки є говір т. зв. **замішанців.** Живуть ті замішанці у селах, розкинених між вертепами на горбовині в коліні ріки Вислока: Близенька, Гвоздянка, Коростенька, Бонарівка, Опарівка, Ріпник, Петроша Воля, Вілька Братківська, Ванівка й Чорноріки (понад 6,500 душ). Із тих сіл Близенька з Гвоздянкою належать до повіту ряшівського, Опарівка до ясельського, решта до коросянського.

Ті українці, окружені мазурами, а почасті замішані між ними, наближуються мовою найбільше до лемків, одначе від них ріжняться подекуди виговором і деякими іншими прикметами. Це потомки полених козаків із часів козацько-польських воєн, яких тут поселили як осадників. Мужчини тих сіл уже самим виглядом лиця пригадують козаків; вони чорняві, носять довгі вуси, та в самім говорі замітні дуже слабі сліди наддніпрянського говору. Так напр. кажуть вони: „Маруся", коли в Галичині форма загально вживана є: „Марися". Назагал говір замішанців має в собі відтінок лемківського говору. Всеж таки замішанці ніколи не вживають слова „лем", лише „тільки", а місцями також „ено"; замісць лемківського „єдинадцет, дванадцет, двадцет, тридцет (трицет) уживають „єдинайцє, дванайцє, двайцє, трийцє"; замісць „нашого, нашому, вашого, вашому" — „нашего, нашему, вашего, вашему"; замісць „я знаю, я маю", „я знау, я мау". Лемківське „ярец" тут зоветься „ячмін"; лемківська „палюнка" — „зорівка" (горівка); замісць „хижа" говорять „хаупа" (хата).

Говір замішанців, хоч і займає невеличкий простір, усього ледви кілька сіл, виявляє розмірно велику місцеву ріжноманітність і відмінність: майже кожне з вище названих сіл має у своїй мові щось прикметне. І так напр. у Близенці називають кропиву — „покріва", в Коростенці — „коприва", у Близенці волосінь „усін", а в Ванівці „вовсан". У Ванівці, Коростенці, Чорноріках зовуть крука „крамко", в Ріпнику „гавран". Прикметник середнього роду кінчиться у замішанців на „оє": теля красноє, жеребя (лошак) мавоє (мале). Навіть в однім і тім самім селі бувають ріжниці у виговорі. І так долішний кінець села Опарівці говорить шепеляво: сапка, стири, сестий (шапка, чотири, шестий), а горішній (від церкви догори) шапка, штири, шестий. Подекуди в Бонарівці говорять замісць: вода, волю, воліти — ода, олю, оліти. Цей виговір уважають шляхотним.

Самособою, що замішанці, творячи начеб український острів серед мазурських осель, підлягли впливові мазурської говірки сильніше ніж лемки. Отже знаходимо в говорі замішанців такі форми, як „німа" польське „нема" — нема, лемківське „ніт", „не є". Дзецко" уживають майже виключно заміць „дитина", тимчасом лемки вживають також досить часто: „дітя", „дітина", „словік" (соувік) замісць соловій, зьобро" замісць ребро, „сроґий" і „сетний" у значінні „величезний". Та годі промовчати, що деякі місцеві вислови дуже гарні, чисто українські та справді збагачують слівню нашої мови, як напр. прикметне слово „цільнути" в значінні „кинути", „метнути", „тороканя" (плахта з чотирма тороками). В деяких напрямках розвинулось гідне уваги багатство та ріжноманітність висловів, от хочаб на означення нашого птаха деркача, який у малій закутині що її замешкують замішанці, має аж девять назв: тритко, хрущ, хрущель, гибок, ґедз, ґецок, ґецко, ґецак, скрипак.

Наголошують замішанці, так як і лемки, все на передостаннім складі; всеж сам говір замішанців узаґалі мякший й більше зближений до говорів східньої Галичини.

Лемки зовуть себе „руснаки" — замішанці називають себе „русини". Лемки зовуть тих українських братів своїх „замішаний нарід", „замішанці", а часом також „мазури", тому, що вони, живучи між мазурами, **прийняли мазурську ношу.***) Одначе замішанці невдоволені з тих назв. Так напр. один селянин у Ріпнику жалівся перед професором-фолькльористом Іваном Верхратським: „Я купив бики на ярмарку у гірняка (верховинця), а тот гварит мі: „Ви мазури!", я-ж мовю му: „Чловеку, за-што? я такий русин, як ти!" — „Е — повідат — ви юж мазури". Лемків зовуть замішанці „гірняками", рідше також „лемками".

Замішанці співають м. і. напр. **подільські** пісні, лише тут і там проявляється у них вплив місцевого говору. (Наприклад пісні: „В неділеньку рано кури воду пили, ой ішов Іван до Ганусі, люди не виділи", „Боже з неба, што я винен, цим не кохав, як повинен", „Над річкою, над бистрою, зпізнався я з дівчиною").

У піснях замішанців згадуються міста, що тепер уже вважаються загально польськими, а це доказ, що колись були це українські міста:

„Пасва (пасла) я си, пасла
штири бички з **Ясва**
(місто Ясло).
Єден з **Риманова,** будь,
Касю, здорова.

Под **Краковом** чорна роля
Єй орав не буду —
Сяду я си на коника,
На войну поїду.

*) Одначе, хоч вони носять мазурську ношу, це ще не свідчить, що це поляки, бо, як знаємо з історії, мазури та навіть „ґурале" це спольщені українці, бо галицьке князівство сягало аж по Краків. І ще за польсько-козацьких воєн гетьман Богдан Хмельницький посилав у західню Галичину своїх післанців, щоб там закликали нарід до повстання проти Польщі. Навіть неправесний син польського короля, Костка-Наперський, бунтував тамошнє верховинське населення проти польської шляхти і за це згинув на шибениці.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ОСТОРОГА НА ЧАСІ.

Д-р Турлов Нелсон, професор зоольоґії в університеті Рутґерса, підняв публично голос остороги перед небезпечною недугою волосника (трихіни), що поширюється через їдження недовареної вепровини. Каже, що в Америці є тепер 17 міліонів осіб, заражених цею недугою. Кілька тисяч хорих умирають від неї кожного року. Недуга спричиняє хорому багацько терпіння, як болі голови, болі мязів, і т. і.

Волосник живе в мязах свиней, щурів, людей і кріликів, звинений немов пружина, окружений торбинкою. Коли така торбинка дістанеться до кормового проводу іншого роду тварин, наприклад, коли свиня зїсть хорого щура, або людина зїсть недоварену вепровину, заражену волосником, він, дrepresenting дістався до кормового проводу, добувається з торбинки й, дозріваючи поволо, починає розмножуватися. Самиця впродовж 1 до 2 місяців видає коло 10,000 живого потомства, а потім гине. Молоді волосники дістаються до крови й до мязів, осідають у мязових волокнах і там оторблюються. В такому стані вони можуть перебути довгі роки, ждучи до дальшого розвитку, себто щоб дістатися до кормового проводу інших звірят.

Найважнішою частиною остороги д-ра Нелсона є подання факту, що багато недовареного вепрового мяса, в котрім можуть бути ще живі торбинки, дають до ковбасок („френкфуртерс") та „гамбурґерс". Це показує, що треба бути з тими „присмаками" дуже обережними та їсти їх лише тоді, коли вони були добре переварені.

КУХАРСТВО Й ПОЛІЦІЙНА ПАЛКА.

У леґіслятурі стейту Мейн один з послів вніс проєкт небувалого закону: хоче, щоб стейтовим законом було означене, як мається робити „мейнський клем чавдер". Йде йому передовсім про те, щоб до цеї зупи з устриць не додавати помідорів, бо, мовляв, це понижує якість зупи, а крім цього приносить злу славу кухарській штуці стейту.

Внескодавець розробляє основи свого проєкту досить широко. Каже, що помідори й устриці з собою не ґодяться „ні тілом, ні духом". Їх злука в „клем чавдері" просто безбожна річ і доводить до морального занепаду складників. Накінець, сама думка додавати помідорів до устриць не є чисто мейнська, чи навіть американська, а чужинецька, а це вже, видно, вистарчає, щоби панові послові попсувати апетит на мейнський „клем чавдер".

Чи ухвалять цей проєкт, так завзято попираний, чи не ухвалять, не знати, але чи не краще зробив би цей посол, якби замісць займатися законом проти додавання помідорів до „клем чавдеру" постарався за відповідний закон проти волосника?

ЧУЖИНЕЦЬКА ПРЕСА В АМЕРИЦІ.

Як показує перепис американської преси, в Злучених Державах є тепер 2,056 чужинецьких часописів.

За останній рік не стало між ними 29 часописів.

Факт замітний головно тоді, коли його порівняти з фактом, що число ґазет англійською мовою за останній рік зросло на 69.

Чужинецькою ґазетою називають в Америці ґазету, видавану рідною мовою імігрантів, що не говорять по англійськи. Якби індіяни, найстарші тубильці краю, видали ґазету своєю мовою, то й така ґазета називаласяб чужинецькою...

З ДІЯЛЬНОСТИ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Дня 22. січня відбулися піврічні збори централі С. У. А., на яких були приявні майже всі членки. На зборах порушувано і вирішено низку важних справ — внутрішньо-орґанізаційних, як також громадянського значіння.

Одною з важних справ була участь у Світовій Виставі.

Відомо, що українського павільону з браку фондів не буде. Підготовляється тільки Український День. Та попри це не треба буде нам поминати ніякої нагоди, щоб якнайкраще зарепрезентувати українське імення на Виставі С. У. А., який є в звязку з американською орґаінзацією "WOMEN OF ART AND INDUSTRY", і вже брав участь у виставі цеї орґанізації минулої весни, старається дістати місце при згаданій орґанізації і на Світовій Виставі. Для цього замовлено в краю виставових річей на $500.

На днях одержав С. У. А. запрошення взяти участь в "INTERNATIONAL CHILDREN'S DAY" на виставі, і це запрошення принято.

Якаб не була форма нашого виступу на Виставі, вона матиме велике пропаґандне значіння, особливо під цю пору, коли українська справа збуджує всюди заінтересування.

І може цього разу не прийдеться прямо сваритися з чужинцями, що це наші вироби, українські, а не румунські, російські польські і ще Бог знає які.

Другою замітною точкою нарад була наближаюча конвенція С. У. А., яка відбудеться в днях 27 і 28 травня 1939 р. Вже вибрано конвенційний комітет, який у найближчім часі пічне працю. Централя взялася завчасу до цеї справи, щоб конвенцію належно підготовити, бо зприводу вистави можна сподіватися численної участи делеґаток і гостей.

Та не тільки централя повинна підготовляти конвенцію, але повинно нею заінтересуватись усе членство С. У. А. Бо на це скликається конвенцію, щоб радити над поступом орґанізації та щоб якнайбільше пристосувати її до потреб і вимог громадянського життя.

Делеґатки і відділи повинні наперед обговорювати ріжні справи, які вони хотіли би порушити на конвенції, щоб знати опінію членства відділу так, що коли делеґатки прийдуть на конвенцію, щоб знали, за що мають голосувати. Не забуваймо, що треба висилати компетентну особу, яка відповідає за відділ і виявляє думку відділу.

Було би побажаним, щоб членки С. У. А. подавали до часописів конвенційні проєкти, з яких можна би пізнати настрої і думки відділів. Також ця конвенція повинна розбудити сумління оцих наших доматорок, що то нікуди не ходять тай нічим не інтересуються, ну, і нічого не знають.

Нераз уже С. У. А. давав поклики до українського жіноцтва ставати в його ряди, та, на жаль, так мало ще наших жінок зрозуміли цю велику вагу орґанізаційної праці.

А чому?

Колиб вони більше читали ґазети, особливо краєві, то пізналиб, яку велику ролю віграє Союз Українок у краю, як багато причинився до розбудови економічного і господарського життя, скільки зробив у ділянці освітній, особливо серед селянських мас. Та не тільки в Галичині працює Союз Українок. Він був і на Волині, поки поляки не пізнали, що там загрожена „польскосць", бо існує Союз Українок. І тому розвязали його. І на еміґрації, і по всіх територіях, де живуть українці, також маємо Союз Українок. Ця гарна, велична назва „союз жіночих рук і сердець", споєних, затіснених працею для добра свого народу, приминяє тисячі жіноцтва в свої ряди. І зовсім слушно.

Ось тепер доносять часописи, що жіноча орґанізація Карпатської України змінила свою назву з Жіночий Союз на Союз Українок, що зголосив урядові свою готовість служити своїй державі, як і коли потрібно.

Щирі побажання успіху новому Союзові Українок! Сподіваємося, що С. У. Карпатської України стане членом Всесвітнього Союзу Українок, так, як і всі інші Союзи. Кожна з цих сестричних орґанізацій виконує свої завдання за своїми силами і змогою, і не повинно сьогодня бути вже ні одної правдивої українки, що не стоялаб у цій орґанізації.

С. У. А., попри свою орґанічну працю, бере живу участь у кожній громадянській акції, як репрезентаційній, так і діловій. Відділи С. У. А. є все одними з перших на кожний поклик помочи Рідному Краєві. Як теж ведуть пропаґандну працю через обзнайомлення чужинців з нашою культурою, нашим мистецтвом.

С. У. А. самостійно, або враз з іншими орґанізаціями, завжди бере участь у ріжних протестах, через що відмовлено йому навіть членства в американській орґанізації "NATIONAL COUNCIL OF WOMEN".

В червні минулого року влаштував С. У. А. враз з іншими жіночими орґанізаціями велике протестаційне віче проти розвязання С. У. в краю і вислав протести до великодержав.

Ці протести, як нам доносять з краю, багато заважили на приверненні діяльности С. У.

А тепер подумайте, жінки, чи не варт працювати в орґанізації, яка своєю невтомною працею помогла нашим сестрам розігнати темні хмари ворожого насильства і відзискати назад улюблену орґанізацію С. У. і яка ще так багато може зробити для українського народу.

О. Штогрин.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

AT THE BELMONT THEATRE

Cossacks in Exile, a musical film romance in Ukrainian (with English titles), based on S. Artemovsky's operetta „Zaporozhets za Dunayem"; directed by E. G. Ulmer; produced by V. Avramenko.

Odarka	Maria Sokil
Ivan, her husband	Michael Shvets
Oxana	Helen Orlenko
Andrey	Alexis Tcherkasky
The Sultan	Nicholas Karlash
The Hetman	Vladimir Sikevitch
Selih-Agha	Vladimir Zelitsky
The Bard	D. Creona

Once again the Ukrainian-Americans working under the able direction of Vasile Avramenko have turned out a made-in-New Jersey film operetta that is highly agreeable both to the eye and the ear.

Going back more than a century and a half to the days when Catherine the Great was wiping out what was left of Ukrainian independence, the story of "Cossacks in Exile," now at the Belmont Theatre, begins with a broad outline of the desperate situation of the liberty-loving Cossacks after they have lost their fortress and their beloved Hetman. Then it dwells upon the rather lucky fate of one of the Cossack families who had sought refuge in Turkey.

While the tragedy of the sons of the steppes is indicated, most of the incidents are humorous, as befits an operetta. Burly Michael Shvets is very amusing as the rather henpecked head of a family composed of his husky and comely wife and their pretty adopted daughter, Oxana. His adventures with the Sultan, who eventually provides the happy ending by saving Oxana's likely fiancé, Andrey, from execution and permitting the homesick Cossacks to return to their native land, are genuinely funny.

Fine voices are displayed by the principals, including the aged bard who sings of the Ukraine's glory and sorrow. The chorus work is good and so are the dance numbers. The photography is clear as is the sound reproduction.

H. T. S.

(The New York Times, January 28, 1939).

BELMONT HAS FILM OPERETTA BY UKRAINIANS

By Kate Cameron

"Cossacks in Exile," Avramenko film directed by E. G. Ulmer from operetta by S. Artemowsky and presented at the Belmont Theatre.

There is a sweetly-sad nostalgic quality to the music of the Ukrainian operetta, "Cossacks in Exile." The film was made in this country by a group of Ukrainian singers, musicians, dancers and actors under the direction of E. G. Ulmer, and is the new feature of the Belmont Theatre screen.

Its music is the most attractive feature of the film. Maria Sokil, M. Shvtz and A. Tcherkasky interpret the score by a fine blending of their voices with the conducted orchestra.

Picture Moves Slowly.

Except for the music, however, and some of the native dancing, the picture moves at a pedestrian pace. The story on which the Artemovsky operetta is based tells in song and dialogue of the exile of Zaporozhetz Cossacks by Catherine the Great in the latter part of the Eighteenth Century.

In 1775 Catherine sent a small expedition into the Ukraine to subdue the Cossacks and when they refused to bow under the Russian yoke, their fortress was destroyed and their villages burned to the ground. They fled to Turkey with their families where the Sultan received them hospitably because of the help the Cossacks had given him in one of his wars.

Long for Homeland.

Their longing for their homeland is finally satisfied by the Sultan, who makes it possible for them to return to the Ukraine.

There are touches of comedy here and there in the picture and one spectacular sequence that shows the burning of the village. The fire scenes are an outstanding part of the film because the flames are realistically produced in color.

The operetta, on which the film is based, was first produced in St. Petersburg in 1863 under the title of "Zaporozhetz za Dunayem."

(Daily News (New York City), January 28, 1939).

КУРСИ НАВЧАННЯ ДОРОСЛИХ ДОСТУПНІ КОЖНОМУ

Коло два міліони дорослих людей вписалися на денні, пополудневі та вечірні курси, основані по цілім краю льокальними шкільними властями при кооперації Адміністрації Поступу Праці. Серед тих учнів є дорослі люди ріжного віку і попереднього вишколення — від мало або зовсім неграмотних мужчин та жінок, котрі ніколи не ходили до школи, до таких, що набули університетську освіту в Европі. Предмети науки теж є ріжнородні, а саме від початкового навчання англійської мови до літератури і фільософії, а також від виробу ноші до рисування плянів.

Багато уваги присвячено анґлійським клясам, де уділяють інструкцій іміґрантам. Бувші студенти мусіли вживати книжок, зладжених для дітей у першій клясі, але тепер є нові читанки для дорослих студентів. Вони викладають те, що інтересує пересічну дорослу людину, а саме про здоровля, безпеку, працю, родинне життя й уряд. У вищих клясах викладають про соціяльні закони останніх років: соціяльне забезпечення, мінімальну заплату і максимальні години праці, робітничі відносини, тощо. Приготування до іспиту громадянства це інший, особливої ваги предмет для кандидатів натуралізації.

Спеціяльні курси відбувають для тих, котрі знають говорити і писати по англійськи та бажають збільшити своє знання і поправити вимову. В тих клясах є багато недавно прибулих збігців: доктори, адвокати, журналісти, інжинири, тощо, а також старі мешканці чужинецького роду.

Інші спеціяльні курси є для тих неграмотних, котрі бажають навчитись читати ґазету і писати собі листа; кляси для матерей і жінок, що бажають навчитись модерного домашнього господарства; кляси, де дають поучення про здоровля і першу поміч у нещасливих випадках; вивчення ґруп публичних справ і багато ріжних професійних кляс, де робітник має нагоду навчитись торговлі або збільшити своє знання давнішого фаху.

Спеціяльні інформаційні осередки основано по великих американських містах, де можна легко довідатись про найближчу льокацію інтересних курсів. Такі інформації звичайно можна дістати у вечірніх публичних школах і бібліотеках. Вступ на курси зовсім безплатний.

ФЛІС.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

О. АЛЕКСАНДЕР ПАВЛЯК

парох при укр. гр.-кат. церкві Успення Матери Божої В BAYONNE, N. J.,

упокоївся в Бозі в суботу, дня 28. січня ц. р., в MANHATTAN GENERAL HOSPITAL у Ню Йорку.

Покійний родився в 1880. році в Полівцях, Західня Україна. Висвятився у єреї 9. січня 1904. року у Львові через митрополита Андрія Шептицького. По висвяченні був професором в Академічній укр. ґімназії у Львові через три літа. В році 1908. приїжджає до Злучених Держав, де ревно душпастирював до кінця свого життя в таких громадах церковних: Форд Сіті, Па., Вілмінґтон, Дел., Ансонія, Конн., Ню Гейвен, Конн., Бостон, Масс., Йонкерс, Н. Й., Елизабет, Н. ДЖ., Ню Йорк, Н. Й., Честер, Па., Маріон Гайтс, Па., Байон, Н. Дж. Крім цего був активним при оснуванню Стоваришення укр. гр.-католиків в Провидіння і в своїм часі був головним контрольором згаданого Стоваришення.

Осиротив свою найдорожчу подругу Марію.

Похорон відбудеться в середу, 1. лютня ц. р., в годині 10. рано, в церкві Успення М. Б. в BAYONNE, N. J., 24 EAST 25th STREET.

Вічна Йому память!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Місячні мітінґи Бр. Арх. Михаїла, від. 209., відбуваються в першу неділю місяця, в 2. годині пополудні, в гали церковній. Проситься членів і члениць придержуватися цього розпорядження. Коли член чи члениця не має нагоди заплатити на місячнім мітінґу, уряд дає до продовження 20 днів часу, щоби такі члени могли місячну вкладку прислати до секретаря. Хто цего не зробить, сам собі пошкодить. Уряд за такого члена місячної вкладки до голов. канцелярії висилати не буде. Наступний місячний мітінґ відбудеться в неділю, 5. лютого, в 2. годині пополудні. Кожний обовязаний прибути на означений час. — Іван Лукашкевич, предс.; Стефан Ярощак, кас.; Йосиф Гінда, секр.

МАЙНЕРСВІЛ, ПА. Річний мітінґ Бр. св. О. Николая, від. 78., відбудеться дня 5. лютого 1939. р., в гали церковній на Фронт Стр., зараз по Сл. Божій, бо мав бути 1. січня, але був відложений, бо не було досить членів і не було відділового предсідника, бо був хорий. Повідомляється кожного члена, щоби вирівняв свої довги за 1938. рік. Буде вибір нового уряду на 1939. рік. — Т. Стеців, предс.; Антін Боньчак, кас.; Андрій Боньчак, фін. секр.

КУРТІС БЕЙ, МД. Братство св. Петра і аПвла, від. 81., вибрало отцей уряд на 1939. рік: Володислав Чачка, предс.; Теофіль Колодницький, кас.; Іван Малинський, секр. Ухвалено, що на будуче кожний член, котрий не заплатить на мітінґу і не заявить, що він з якогось поводу не може заплатити того мітінґу та заплатить на другий оба місяці, буде суспендований. — Іван Малинський, секр.

ЖЕРТВИ НА РІДНИЙ КРАЙ

посилати на таку адресу:

"OBYEDNANYE"

P. O. BOX 122, CHURCH ST. ANNEX,

NEW YORK, N. Y.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ЧЕСТЕР, ПА.

З поминків на інвалідів.

На похоронних поминках по бл. п. булавнім української Армії, Дмитрові Перчакові, його товариші зброї, бувші стрільці Ілько Сорока і Теодор Івахів, занялися збіркою на українських інвалідів. Зложили по $1: І. Сорока, Т. Івахів, Г. Проць, Г. Перчак, Н. Бакалець, Й. Весоловський, І. Білінський, Т. Урбан, І. Козак, І. Висоцький; по 50 ц.: пані Бринґелевич, пані Татарин, Феся Воловняк, Анна Верещак; по $25 ц.: А. Судчак, пані Філяк, Й. Бринґелевич. Разом $12.75, що переслано через Обеднання для українських інвалідів.

Т. С.

НЮ ОРЛІЕНС, ЛА.

На народні ціли.

Гром. Іван Зазуляк переслав через Обеднання $10, призначені на такі ціли: $5 на Карпатську Україну, по $2.50 на Світову Виставу і Рідну Школу.

ЕМБРИДЖ, ПА.

На Карпатську Україну.

На річних зборах сестрицтва ім. св. Ольги, від. 130 У. Н. П., ухвалено з каси $5 на Карпатську Україну. Гроші переслано через Обеднання.

ПЕТИЦІЇ ДО КОНГРЕСУ.

Росков Вокер, президент Нюджерзького Ордену Американських Механіків, і конгресмен Даєс переглядають петицію до конгресу за дальше ведення слідства проти так званих неамериканських акцій.

ПРОТОКОЛ

З РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ОБЄДНАННЯ, 24. ГРУДНЯ 1938.

(4)

Д. Галичин говорить, що найважнішою прикметою провідника є його характер, його індивідуальність. Без тих прикмет ніхто не заставить нікого слухати і повинуватись. Не поможуть формальні ухвали, ні нарікання. А щоб це набути, треба тяжко над собою працювати: треба вчитись теоретично і гартуватись у дійсному, практичному житті. Реферат принято.

Професор Н. Нововірський відчитав отсей реферат про „Курси української мови в Ню Йорку":

Українська мова була введена як предмет навчання дорослих в Ню Йорку в роках 1935—36, і 1936—37 департаментом загального виховання на „Доблю Пі Ей". При скорочуванню в 1937 році всі мови як французька, німецька, італійська, жидівська, російська, мадярська, санскритська і інші були залишені як предмет навчання; тільки українська була виключена (мабуть чиєхось інтриґ). Інтернаціональний Інститут, 341 Іст 17 вул., що краще поінформований в українських справах і знає, що суспільство міста Ню Йорку цікавиться студіями української мови, перебрав на себе організацію курсів нашої мови 1937—38 р.

Курси проіснували цілий рік і вабили до себе здібних, жвавих студентів, які глядять справжньої науки. Навчання на курсах ведеться модерними методами випробованими сучасними викладами чужих мов. За короткий час учні, що не вміли читати, навчились, а ті, що знали мову, то удосконалювались. На середнім курсі учні перечитали: „Потоп" Руданського, „Казку Богдана Хмельницького", „Два сини" Марка Вовчка, „Шлях із Крут", Чирського; „Євшан зілля". С. Васильченка, „Лист з Америки" за Короленком, і інші. На вищому курсі пройдено початки українського письменства, кінчаючи „Словом о Полку Ігоревім". Переводили клясичні твори американських авторів, як Вашінґтон Ірвінг і ін.

Студенти інших національностей вчащали на лекції. Особливо цікавиться мовою наша молодь, бо приїздить на курси зі всіх кінців Ню Йорку, з Бруклина, з Джемейки, Асторії, Бронксу, а навіть з Нюарку. Слухачі студіюють мову маючи на увазі приміненя її в діяльности проповідника, священника, адвоката, або в іншій соціяльній галузі, а то й випробовуючи свої артистичні сили.

Нема сумніву, що в Ню Йорку курси нашої мови можуть розвиватись. Бож то найкращий спосіб глибшого порозуміння двох націй шляхом пізнання культур та мов. Особливо в сучасний момент, коли українська справа набірає великої міжнародньої ваги, курси моглиб дати нашому суспільству знання про нашу культуру основане на наукових дослідах. Необхідно, щоб наше громадянство звернуло більшу увагу на курси і і дало можливість студіювати мову й тим, що не мають засобів, а хотілиб студіювати. Матеріяльна піддержка далаб можливість учителеві з учнями проробити ту філологичну роботу в Ню Йорку, якої ніхто інший зробити не може. Сподіваюсь, що Обєднання забезпечить істнування курсів хоч на один семестр і тим прислужиться для кращого порозуміння між українцями й американцями.

М. Пізнак подає внесок, щоби боротися за відновлення курсів української мови в „Доблю Пі Ей" і радить ріжним людям, що цього бажають, писати до заряду „Доблю Пі Ей". Також ставить внесок поїхати в тій справі до Вашинґтону. Внесок одобрено.

Відчитано реферат „Курс української мови в університеті Колюмбія", написаний проф. О. Стеткевичем. Реферат звучить:

У трьох шкільних роках, 1935—1936, 1936—1937 і 1937—1938, в Інформаційнім Бюлетині Колюмбійського Університету (University Classes, University Extension — Adult Education) в розділі East European Languages... знаходиться така оповістка:

Ukrainian

Ukrainian e 3 — e 4 — Advanced Ukrainian. Credit x. 3 points each Session. Fee $30 each Session. Mr. Joseph Stetkewicz.

An advanced course in the Ukrainian language with practical exercises. Qualified students who have not taken Ukrainian e 1 may be admitted to Ukrainian e 2 if they obtain the consent of the instructor.

Prerequisite: One year of Ukrainian, or equivalent knowledge of the language.

Викладовою мовою на цім крусі була мова українська. Предметами науки були: читання українських творів, перепитування і пояснення прочитаного, подавання поодиноких українських слів, висловів та ідіомів англійською мовою, практичні граматичні вправи, відповідні писемні вправи і т. п.

Курс української мови в Колюмбійськім університеті мав для українців величезне значіння, хочби лише тому, що бюлетини цього університету розходяться по всіх світових наукових інституціях і скрізь по цілім світі було відомо, що українська мова має право громадянства в однім з найбільших університетів Америки. Це ставило українську мову нарівні з іншими культурними мовами.

Цей факт мав теж і практичне значіння. Ось приклад: Осип Данило Стеткевич, приготовляючись на доктора фільософії, здавав іспит з мови української, замісць французької, до котрої він спершу приготовлявся.

Як бувший інструктор згаданого курсу, я за три роки мав нагоду ствердити з великою приємністю, що всі учні й учениці, які брали цей курс, незвичайно ним цікавились, хоч робота на нім була доволі трудна, бо бракувало двох найпотрібніших річей: відповідного англійсько-українського підручника й англійсько-українського та українсько-англійського словника.

Які були трудноці, заки здобуто курс української мови в Колюмбії, я тут говорити не буду; зазначу лише, що всі ті, котрі в тій справі чимнебудь прислужилися, зробили українству гарну прислугу.

Наступили внески і запити.

Е. Ляхович ставить внесок, щоб Обєднання занялось друкуванням, або бодай помогло друкуванню навого твору з суспільно - політичної ділянки, Дмитра Донцова. Попередній твір Д. Донцова, „Націоналізм", виконав велику ролю в нашій суспільності. Черговий твір міг би виконати також, але на перешкоді стоїть кількасот долярів.

Д-р Мишуга завважує, що Обєднання займається випусками книжок у першій мірі на тутешнім ґрунті. До певної міри воно могло би помогти і виданню книжки Донцова, та мусить її наперед переглянути. Приявні рішили цю справу передати екзекутиві.

М. Мурашко ставить внесок, щоб видання усіх книжок і брошур передати екзекутиві, бо вона найкраще знає свої фінансові спроможності. Що варт ухвалювати щось, а опісля не виконувати з причини браку грошей? Внесок принято.

Внесок д-ра Демидчука подякувати У. Н. Союзові за фінансування делеґата — перейшов.

Олімпія Гамкало висловлює бажання, щоб Обєднання розпочало збірки на цілі, потрібні для молоді.

(Кінець буде).

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН КАРЛИКОВА.

Недавно на мою адресу прийшов з рідного села Карликова, пов. Сянік, лист такого змісту:

„Дорогі Земляки! Звертаюся до Вас в імені читальні „Просвіти" в Карликові й насамперед передаю Вам усім привіт. А далі прошу Вас взяти під увагу таку нашу справу: Як уже Вам відомо, наше село впродовж 20 літ сильно відродилось. Неодин із Вас, покидаючи колись рідне село, мало знав про наші загально-громадські справи. Про науку, культурний поступ мало хто думав. У світі Ви побачили інше життя і довідались про правдиву вартість людини. Переконалися, що значить наука, та що без неї людина не піднесеться ніколи.

„І ми тут прийшли до того висновку. І наша темна закутина, Карликів, хоче жити новим життям. Та щоб як слід розвинути можливості поступу, потрібно нам осередка, станиці, дому, в якім ми все скупчилиб. Тим домом може для нас бути читальняний дім. Про такий дім ми мріяли і тепер уже зачали його будувати. Роботу допровадили майже до половини. За тиждень будемо вже дах ставити.

„Всі здаємо собі з того справу, що це буде не звичайний собі дім; що будуємо щось важніше. Запал наш великий, ніхто не жаліється, не відказується від праці при будові дому. Кожний має собі за честь понести в тій будові більше труду від іншого. Та проте великі ще перепони стоять нам на шляху до здвигнення цеї святині. Бо до будови не вистарчає лише робучих рук, а треба ще матеріялу, а на матеріял потрібно грошей. Хотіли ми покрити дах бляхою, та на це потрібно 640 зл., чи американських $115. Ми навіть половини готівки з цього не маємо. Робимо ріжні забави, театральні вистави. В зимі підемо з вертепом по коляді. Не будемо жаліти труду, щоб роздобути хоч одну третину з цеї суми. А зрештою звертаємось до Вас та просимо помочи. Допоможіть нам докінчити цю нашу народню святиню. Залучаємо Вам лісту на збірки. Здоровимо Вас усіх щиро, Іван Шпинда".

Тут, у Йонґставні, нема багато наших односельчан. Всіх лиш чотири. Тому я подаю цей лист до загального відома та прошу всіх наших односельчан, щоб чимскорше поспішили нашим братам у рідним селі з помічю здвигнути цей Народній Дім. Гроші можна слати на адресу: Степан Голота, голова читальні „Просвіти", село Карликів, почта Буковиско, повіт Сянік.

Степан Рапавий.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ЙОНҐСТАВН, О.

Коляда на Рідний Край.

Цього року колядою на Рідний Край занялися в місцевій укр. гр.-кат. громаді націоналісти з відділів: 37 ОДВУ і 13 МУН. Хоч тут тяжкі відносини і безробіття, наші добрі українські люди приймали радо колядників і жертвували, що хто міг. Колядувати ходили: І. Даровський, Катерина Юристовська, М. Мамрич, М. Юристовський, С. Юристовський, Г. Курах, Анна Фітяк, М. Набережний, Анна Рапава, Іван Кравець. Вони обійшли місто і ближчі околичні місця та заколядували разом $86.60. З того пішло $4.50 на ґазоліну до авта, а решту, $82.10, вислано чеком на Рідну Школу в краю, що тепер знаходиться в пекучій потребі, бо поляки заборонили в краю коляду на Рідну Школу.

Зложили: С. Шпирка $2: по $1: В. Павлик, Катерина Котик, Юлія Фецич, Т. і М. Терлецькі, С. Бацак, Анна Возьна, І. Стець, М. Когут, М. Гарасим, і І. Горак, І. Якимчик, Розалія Шабля, М. Даровський, С. Рапавий, Анна Фецич, Марія Остафій, І. Ґулич, Й. Білик, І. Грицко, Г. Курач, І. Даровський, Г. Вількоф, М. Набережний, М. Заяць, П. Бирка, Анна Курась, М. Тиць, С. Ворожбит, В. Фурман, Ю. Олійник, П. Луцко, Т. Фенич, о. С. Мусійчук, Д. Сухар, Анна Курчицька, З. Гнатів, В. Тихоневич, Т. Терлецький, О. Фесьо (ст.), О. Фесьо (мол.), М. Юристовський, С. Юристовський, В. Саєвич, І. Матулинський, В. Зубик, В. Керельовський, П. Качмар, А. Пірко, І. Кравець, А. Когут, о. І. Забава; по 50 ц.: Анна Роман, В. і М. Терлецькі, Н. Фромель, С. Гринько, Т. Сулик, М. і Л. Терлецькі, М. Мамрич, М. Мудрий, Т. Нановський, І. Маркевич, М. Нановський, В. Кацалаба, Т. Рапавий, В. і Л. Терлецькі, А. Проник, М. Панько, І. Смеречанський, Л. Буранич, М. Плахтиняк, І. Панько, П. Мацейко, Т. Васько, П. Стахура, Й. Бадовський, Д. Мороз, І. Беднарчик, Н. Нахим, Т. Козловський, В. Драгусь, Ева Присліпська, І. Сухий, П. Філь, М. Тхурик, П. Лодин, І. Натишак, М. Катинський, О. Петрик, Н. Винник, М. Водак, Н. Іліов, С. Соломон, В. Гринько, Анна Голман, Т. Дідовський, Н. Оленич, М. Оленич, Д. Боровецький, А. Макарець, Т. Макар, І. Сіка, С. Сухар, М. Мамрич, Г. Тихоневич, І. Баган, Ю. Гентош, С. Мамрич, Катерина Дика, Н. Торський, В. Радомський, Н. Оскорін, Ю. Тимків; І. Петришин 35 ц.; по 25 ц.: М. Багній, П. Секела, В. Ґрозовський, С. Куртяк, Д. Діль, І. Невінський, М. Сосновський, М. Себидло; дрібними 25 ц.

ЗА УРЯД ВІД. ОДВУ:

І. Даровський, Петро Ліщак, С. Юристовський.

ДЖІНЕТ, ПА.

На народні цілі.

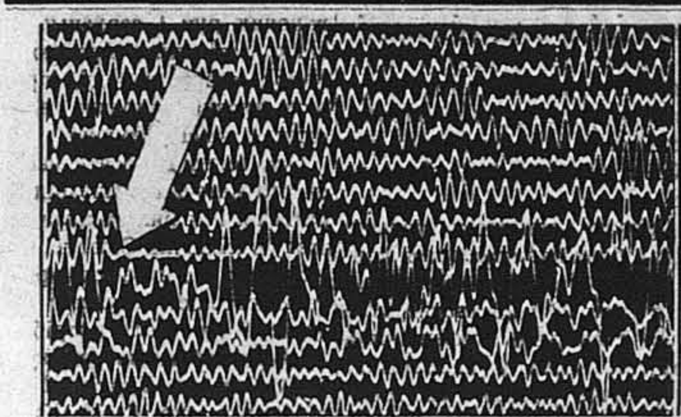
О. Г. Хомицький переслав через Обєднання $25.77, призначені на такі цілі: $10 на українських інвалідів, $15.77 на Карпатську Україну. В тій сумі знаходиться збірка на весіллі Михайла Степаника і Наталі Сенчишин у Джінет, Па., а також збірка з протестаційного віча, яке відбулося заходом української прав. громади з розпорядження єпископа Богдана.

ЛУДЛОВ, МАСС.

На народні цілі.

Т-во ім. І. Франка, від. 253 У. Н. Союзу, переслало через Обєднання $40 з призначенням $25 на Карпатську Україну і $15 на Рідну Школу. В тій сумі є $25, зібраних серед членів, і $15 з коляди.

Петро Павлів.

РЕКОРД ЗЕМЛЕТРУСУ.

Так виглядає рекорд землетрусу на сейзмографічній стації, що нотує потрясення землі. Біла стрілка (котрої очевидно нема на рекорді) показує місце, в якому кривулька виглядає інакше, ніж в інших місцях.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

(22)

Спочатку Маґра була дуже рада, що ціле товариство запустилося в небезпечні околиці. Бо небезпека, що чигала з усіх сторін, спинювала їх поступ уперед. А колиб їм удалося без перешкод поступати вперед так, як це плянував Тарзан, то вони були би перехопили Тома. Тоді всі її пляни пропалиб. Та, не звертаючи уваги на небезпеку, вони скоро посувалися вперед.

Що робити далі? — думала Маґра. Часто в її серці відзивались інші голоси. Вона була закохана в тім бронзовім велитні, що отсе ступав кілька кроків перед нею. Вона знала, що колиб той велитень зустрівся з Томом, то між ними двома вивязалась би боротьба на смерть і життя. Та притім вона також знала, що Том дуже підступна і немилосерна людина.

В той сам час Том зо своїм товариством скорим темпом прямував у саме нутро нетрів. Побіч нього йшла Гелена. Вона заговорила до Тома: „Ви нерозумно поступаєте. Як довго ви мене тримаєте в неволі, так довго мій батько не спиниться ні на мінуту, щоб вас відшукати. Кінець кінців він таки попаде на ваші сліди". Том згірдливо засміявся.

„Він ніколи не попаде на мої сліди", відповів він. Гелена хвильку мовчала і опісля заговорила: „Можливо, що він ні. Але Тарзан вас знайде". Ця заввага зупинила на хвильку Тома і він запитав: „Невже Тарзан є з ними?" Гелена з поспіхом потакнула. Тоді Том звернувся до Таска і приказав: „Лиши добру сторожу позаду. І хай вона стріляє кожного, хто хотів би зблизитись".

Освідчини.

Корабчук присягається молоденькій вдові, що її кохає. Вона, зідхаючи, каже:

—Та ви ніколи не зробилиб мені того, що зробив мій небіжчик...

— А що він таке зробив?

— Помер тиждень по шлюбі і оставив мені в спадщині пять тисяч долярів...

Вона краще знає.

— Знаєш, що говорять? Кажуть, що Петро оженився з тобою лише задля грошей, щоби поплатити свої довги!...

— Ах, якаж це брехня! Петрові навіть не сниться платити довги!